

Tafakkurning mahsuli sifatida anglash, mushohada, shuur, tafakkurdan iborat ijodiy ishlar, ixtirolar, kashfiyotlarni ta'kidlash joizdir. Ushbu omillar yoshlarni mustaqil fikrlashida zaruriy psixologik asoslardir. Yoshlarning mustaqil fikr yuritishida o'z oldiga aniq maqsadni qo'ya olishi, uni amalga oshirish uchun amaliy va nazariy fikr yuritishi, natijani, o'z aqliy izlanishi tufayli turli yo'l, usul, vositalar orqali muammoni hal etishi asosiy omillardir. Mustaqil fikr yuritish insonning tafakkurini charxlaydi va mustahkamlaydi. Mustaqil fikrlovchi erkin fuqaro jamiyat faxri va taraqqiyot manbai desak, aslo mubolag'a bo'lmaydi.

Zero O'zbekiston Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev uqtirganidek, "Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz."

Muxtasar qilib aytadigan bo'lsak, yoshlarni mustaqil fikrlashga o'rgatishda ta'lim-tarbiya jarayoniga jiddiy e'tibor qaratish va izchil faoliyat yuritish muhim omillardir.

NUROTA TUMANIDA AMALGA OSHIRILGAN IQTISODIY ISLOHOTLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024)

Sh.S.Norov, M.Z.Toshpo'latov

Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Nurota tumanida 2017-2024-yillarda amalga oshirilgan iqtisodiy islohotlarning tarixiy tahlili, ularning samaradorligi hamda sohalar kesimida erishilgan yutuq va kamchiliklar yuzasidan tarixiy-tahliliy fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, sanoat, turizm, tadbirkorlik, bandlik, yoshlar, bo'sh ish o'rinlari

Nurota tumanida ayni paytda yangilik va kata o'zgarishlar hukmron. Aytish joizki, sanoatni, tadbirkorlikni, turizm sohasini jadal rivojlantirish hudud aholisi hayotining farovonligi hamda barqaror iqtisodiyotning mustahkam asosi bo'lib xizmat qiladi[1]. Hudud iqtisodiyotni rivojlantirish imkonini beruvchi 15 ga yaqin yerosti konlari, turizm va xizmat ko'rsatish sohasida 70 ga yaqin me'moriy, arxeologik va ekoturizm obyektlari mavjud[2]. Qishloq xo'jaligida bog'dorchilikni rivojlantirish, yirik va mayda shoxli mollar sonini ko'paytirish hamda baliqchilikni rivojlantirishda qulay nuqta hisoblangan Aydarko'l suv havzasi mavjudligi tumanda har qanday sohada turli hajmlardagi loyihalarni tashkil etish imkoniyati beradi[3].

Masalaning o'rganilganlik darajasini tahlil etar ekanmiz, ushbu soha yuzasidan X.Qurbonov, R.Axmedov, Sh.Ismoilzoda, U.Narzullayev, Z.Tog'ayevlar tadqiqot olib borishgan [4]. Tadqiqot Nurota tumanini kompleks rivojlantirish yuzasidan qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar va ularning ijrosi to'g'risida mas'ul idoralarning ochiq manbalariga joylashtirilgan hujjatlari hamda mahalliy ommaviy axborot vositalari materiallari asosida olib borilgan. Maqolada tarixiy-xronologik, qiyosiy-tarixiy tahlil va xolislik kabi ilmiy tadqiqot usullaridan foydalanildi.

Nurota tumani iqtisodiyotini rivojlantirish hamda unda sanoatning ulishini oshirish, aholining ijtimoiy himoyasini ta'minlash va bandlik ko'rsatkichlarini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shu maqsadda tumanni kompleks rivojlantirish hamda aholi bandligini ta'minlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra, tumanda joylashgan foydalanilmay bo'sh yotgan davlat obyektlarini ushbu obyektlar negizida tadbirkorlik faoliyatini yo'lga qo'yish istagini bildirgan tadbirkorlik subyektlariga yangi ish o'rinlari yaratish sharti bilan "nol" stavkasi bo'yicha o'n yil muddatgacha ijaraga berilishi, korxonalarga tikuv va trikotaj mahsulotlari ishlab chiqarishni tashkil etish uchun 100 ta asbob-uskunalarni taqdim etish orqali ularda qo'shimcha ish o'rinlarini yaratish va ushbu

maqsadlar uchun binolar (ishlab chiqarish maydonlari)ni ajratish hamda sanoat, xizmatlar va servis infratuzilmasini rivojlantirish va qishloq xo'jaligi sohalarida belgilangan loyihalarni amalga oshirish hisobiga yangi ish o'rinlari yaratish belgilangan [5].

Bugungi kunda tumanda jami 4032 ta tadbirkorlik subyekti mavjud bo'lib, 2024-yilning o'tgan davrida 243 ta tadbirkorlik subyekti yangidan tashkil etilgan.

Birgina 2020-yilda jami 334 milliard 600 million so'mlik 130 ta loyihani amalga oshirish natijasida 870 ta yangi ish o'ri yaratildi. 2020-yil 1 avgust holatiga jami 139 milliard 600 million so'mlik investitsiyalar o'zlashtirilib, 49 ta loyiha foydalanishga qabul qilindi hamda 242 ta doimiy yangi ish o'ri yaratildi. Natijada byudjetga 1,6 milliard so'm qo'shimcha mablag' tushumi ta'minlandi. [4, 13-b].

Nurota tumanida "Pistali" konining o'zlashtirilishi va uning negizida 6-gidrometallurgiya zavodining qurilishi natijasida 2023-yil davomida qazib chiqarilgan tog' jinslari hajmi 10 mln kubometrni tashkil etib, shundan 2,3 mln tonnasi oltin ma'danidir. Bugungi kunda "Pistali" konida 1,3 ming nafar ishchi-xizmatchi, muhandis-texnik xodim faoliyat ko'rsatmoqda [6].

Nurota tumani iqtisodiy salohiyatining yuksalishida kichik tadbirkorlik subyektlarining ham o'ri juda yuqori. Yaratilgan imkoniyatlar natijasida ushbu davr davomida kichik tadbirkorlik subyektlari soni 3,2 barobarga oshgan [7]. (1-rasm)

Yillar kesimi	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kichik tadbirkorlik subyektlari soni (ta)	505	602	765	1167	1389	1407	1655	1799
Yangi tashkil etilgan tadbirkorlik subyektlari soni (ta)	73	118	211	482	272	230	313	243
Oldingi yilga nisbatan o'sish ko'rsatkichi (foizda)	0,8	19,2	27,1	52,5	19,0	1,3	17,6	8,7

Bu kabi iqtisodiy islohotlarning barchasi zamirida xalq manfaati, ularning farovon hayoti va ertangi yorug' kelajagini bunyo etish yotibdi. Shunday ekan, ushbu yo'lda dadil qadam tashlab, ushbu izchil islohotlarni davom ettirish zarur [8].

Shu o'rinda qayd etish kerak, barcha natijalar Nurota tumanining qadim boy tarixi bilan chambarchas bog'liq. Bugun erishilgan har bir ko'zlangan maqsadda shu hududda yashagan ajdodlarimizning o'ri ham beqiyos [9].

Amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar bilan birga ijtimoiy islohotlar ham yaqin kelajakda o'z mevasini berib aholi turmush darajasini yanada oshirish imkoniyatini beradi [10]. Butun respublikada dolzarb muammoga aylanayotgan aholini toza ichimlik suvi hamda sug'oriladigan yerlarni suv ta'minotini bilan ta'minlash masalasi ham ushbu islohotlarga bog'liq ravishda olib borilib, ko'zlangan natijalarga erishish juda zarur. Bu mintaqada aholi salomatligini yaxshilash hamda iqtisodiyotda qishloq xo'jaligining ulushini yanada orttirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati

- [1] Toshpo'latov, M. (2023). HISTORY OF CIVIL SOCIETY CONSTRUCTION: CHANGES AND PROSPECTS. Modern Science and Research, 2(9), 9-13.
- [2] Toshpo'latov, M. (2023). CHARACTERISTICS OF CIVIL SOCIETY IN THE MODERN ERA. Modern Science and Research, 2(9), 13-19.
- [3] Zayniddin o'g, T. L. M. (2023). ZAMONAVIY FUQAROLIK JAMIYATININI YARATISH-DAVR TALABI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 5(5), 18-20.

- [4] Х.Қурбонов, Р.Ахмедов, Ш.Исмоилзода, У.Нарзуллаев, З.Тоғаев. Нурота тумани: кеча ва бугун – Тошкент.: SANHOOF, 2020. – 360 бет.
- [5] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 29-sentabrda “Navoiy viloyatining Tomdi, Uchquduq, Konimex, Nurota tumanlari va Zarafshon shahrini kompleks rivojlantirish hamda aholisi bandligini ta’minlashga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-3301-sonli qarori. O‘zbekiston Respublikasi qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi – <https://lex.uz/docs/-3362726>
- [6] “Navoiy kon-metallurgiya kombinati” aksiyadorlik jamiyati rasmiy veb sayti – <https://www.ngmk.uz/uz/home/prensa/1689-pistali-konida-10-mln-kubometr-tog-jinslari-qazib-olindi.html>
- [7] Navoiy viloyati statistika boshqarmasining kichik tadbirkorlik subyektlari to‘g‘risidagi hisoboti – <https://navstat.uz/files/297/registr/3723/Kichik-tadbirkorlik-subyektlari-dfx-dan-tashqari.pdf>
- [8] Zayniddin o‘g, T. L. M. (2023). FUQAROLIK JAMIYATINING MILLATLARARO MUNOSABATLAR BARQARORLIGINI TA’MINLASHDAGI O‘RNI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 5(5), 14-17.
- [9] Тошпулатов, М. З. (2023). Историческая роль молодежи в процессе построения гражданского общества в Узбекистане. Актуальные исследования, (44 (174)), 94-97.
- [10] Норов, Ш. С., Сувонова, Ж. Ш., & Тошпулатов, М. З. (2023). Государственная молодежная политика и ее историческое значение в контексте Нового Узбекистана. Инновационный потенциал молодежи: патриотизм, традиции, инновации.—Екатеринбург, 2023, 169-174.

БУХОРО ХОНЛИГИ ДАВРИ ИНШОТЛАРИ ҚУРИЛИШИ ТАРИХИДАН

Ш.Ш.Бабаярова

Навоий давлат педагогика институти

Бухоро хонлиги даври яъни XVI аср тарихимизда кўплаб мадрасалар, масжидлар, тўғонлар, сув иншоотлари қуриб битказилган давр сифатида из қолдирганлиги тарих саҳифаларидан маълум. Бухоронинг нуфузли хони Абдуллахон II Бухоро хонлиги тарихида илм-фан, маданият, маърифат ҳомийси сифатида из қолдирган. Унинг даврида Бухорода илм-фан, санъат, шаҳарсозлик, адабиёт, қурилиш ва шу каби соҳалар гуллаб яшнади.

Мана шундай тарихий иншоотлардан бири Бухоро хони Абдуллахон II томонидан бунёд этилган Абдуллахон тими (усти берк савдо растаси) дир.

Абдуллахон тими бошқа тим ва тоқлар каби мамлакатдаги савдо-сотикни тартибга солиш ҳамда ривожлантириш мақсадларидан келиб чиққан ҳолда бунёд этилган. Унинг қурилиши 1577 йилга тўғри келади. Меъморий иншоотнинг қурилишида хом ва пишган ғишт, ёғоч, лой, цемент, ҳар хил ҳажмдаги тошлардан кенг фойдаланилган. Меъморий обиданинг умумий кўриниши ҳақида тўхталадиган бўлсак, иншоотнинг асоси мурабба (тўртлик) тарҳли (39x42 м), уч томони берк, бош тарзидаги пештоқ орқали кирилади. Деворларнинг икки томонида равоқли тоқчалар жойлашган. Баланд гумбазли бостирма тимни ўраб туради. Ўртадаги миёнсарой (диаметри -10 м) баланд гумбаз билан ёпилган. Гумбаз остидаги равоқли тешиқлардан ёруғлик тушади.

Абдуллахон тими Шарқ меъморчилигини ўзида мужассамлаштириб, гумбаз услубида қурилган. Бу услуб жозибадорлиги билан ажралиб туради.

Абдуллахон тими кўҳна Бухоро шаҳридаги савдо расталари, чорсу тоқ бинолар ичида энг каттаси ва мураккаб тури ҳисобланади.

Тарих саҳифаларига эътибор берсак, ушбу тимда шойи ва жун газламалар билан савдо-сотик қилинган. Мазкур иншоот кун ёруғида фаолият юритган ва ёпиқ бозор вазифасини бажарган.